

1 Petoro

Petoroŋe kepia siân siân manmini yâk yengât akmâ kulengoep.

¹ Galalupne, nâmâ Petoro, Yesu Kristogât hon bawa akto Aposolo nâŋe kulem esenŋe ire Anutuŋe mem kepilâyegep yengât kulengoân. Ye amâ hânân ire yogan mandâi, akto hânŋejaet kotyene hin, Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia akto Bitinia ain yogan tatmâ mandâi. ² Anutu Ewenenŋe nen bo miawagionânbak ekmâ nâŋgâepgât yendâp. Imâ nâŋgât kâmotlupne dâm magep. Makto miawaktenŋe Anutugât Heakŋande Yesu Kristo ire yengât akmâ mondo dosayeŋe bo akto Yesu Kristogât lau lokom agak memeyeŋe huraguâk dâm biwiyeŋân âi miep. Âi mem owâiŋe ketuguyenŋiep yengât kulem ire kulengoân. Anutuŋe han kalem akmâ damun yengum akto biwiyeŋe sândugem âgâwiâp.

Manman kârikŋande lâm nengimap.

³ Nen Yesu Kristo Humonenŋe yâkgât Eweŋe akto Anutuŋe kotŋe mem agatne. Amâ hingât. Anutuŋe nengât okotŋe dondâ nâŋgâmap arekŋe Yesu Kristo momoŋânba mem agalep. Mem agatmâ âmâ wâtŋe aknengim mem miawak nenekto nâŋgâ nâŋgânenŋe irakŋe miawagep. Are nâŋgâm herone akmâ lâmgom manbaen. ⁴ Akto Anutuŋe nen himbimân manmâ pagaleŋe membaengât ikiŋaet pat kat nenegep. Are irakŋe dondâ akto bo bâliwiap. Are Anutuŋe

himbimân yengât kato talep are tatmâ âgâwîap. Anutuñe kalep are bâliwiapgât dop bo tatâp. ⁵ Yeñe hanyenande Anutu nângâm kepilanmai aregât Anutugât kârikñenande han biwiyene bâliwopgât manmâ maleine sop humoân miawakbiawân ain Anutuñe bunewâk heñgemyenñuwiap. ⁶ Yeñe aregât nângâm herone dondâ akmai. Dâ unjak âmâ umatñe siâ siâ arekñe miawakyeñgim agak memeyene dop yengumbo sop getek bo akbiap. ⁷ Are âmâ yeñe biwiyene Anutugâlân katbiâ talep aregât agak memeyene dop komap. Den ginñe hin. Âi luâk gologât dop komberâm âmâ kâlâwân kato aregât keñe miawakmap. Dop hainâk Anutuñe nângambo wan me wanñe biwi kat katyene dop yenguiap. Akto biwi kat katyene arekñe goli ewangiâp aregât biwi kat katyene dop komap are âmâ biwi kat katyene kârikñe ketuguwerâm aregât dop yengumap. Kârikñe ketugumbo âmâ hâmbâi Yesu Kristo togowiap sop ain âmâ biwi kat katgât agak meme aregât kot humo membiap. ⁸ Dâ ulikñân âmâ Yesu Kristo âmâ bo egi. Dâ amâ okot âlep agañmai. Akto hinñe amâ boâk ektâi gârâmâ biwiyene yâkgâlân katbiâ talep aregât biwiyene owâimbo herone dondâ akmai. Herone ire siâne bo mem gewiap. Akto herone ire âmâ wanân dop katmâ makbe? ⁹ Akto yeñe biwiyene yâkgâlân katbiâ kilep arekñe kârikñe akto ain âmâ Anutuñe meyekmâ bunewâk heñgem yenguiap. Aregât lâmgom manmai herone are hârok ewangim meteâp.

Propeteñe âi miawakbiapgât magi a bunñe miawagep.

10 Galalupne, Anutuŋe bunewâk meyekmâ heŋgem yeŋguep aregât lâuwâŋe makbe. Uliŋjân propetelupŋe Anutugât okot âlep iregât magi are uŋak yeŋgâlân miawaktâp aregât keiŋe propetelupŋande nâŋgâm heŋgemgowerâm âi umatŋe meyi. ¹¹ Hain akbiâ Kristogât Heakŋande biwiyenân tatmâ Kristoŋe hâmbâi hâk hilâlâm keiŋe keiŋe nâŋgâmbô bo akto kot humo membiapgât makyenŋimbo kulemgoyi. Anutugât propetelupŋe Anutuŋe huŋgun aŋdo gewiap a sop amuten âmâ togowiap aregât keiŋe nâŋgâm heŋgemgone dâm ulilaŋi. ¹² Aregât Yesugât keiŋe uŋak yu yeŋgâlân miawaktâp aregât yâk hekatyenŋimbo kulemgoyi amâ uŋak yu miawaktâp. Amâ yâk yeŋgât bo, ye hinŋe mandâi yeŋgât den are bunŋe akto Anutuŋe Heakŋe himbimânba huŋgun aŋdo gem luâk bikŋe huŋgun yeŋgimbo yeŋgâlân togom Yesugât keiŋe makyenŋiyi. Makyenŋimbiâ ye nâŋgâm meteyi. Akto aŋelo gai den ire nâŋgâwerâm egâlianmai.

Anutuŋe âlepŋe manmapgât nen âkai salek salek manbaen.

¹³ Hain gârâmâ ye nâŋgâ nâŋgâyeŋe mem kârikŋe ketugum heŋgemgowej. Yesu Kristoŋe miawakmâ ambo akyenŋiwiapgât lâmgombiâ biwi kambiamyeŋe owâiwiapgât agak memeyeŋe damunŋe akbei. Akto damunŋe akmâ kârikŋe akbei. ¹⁴ Akto nanaŋ bikŋande ewelupyene yeŋgât lauyeŋe lokomai ye dop hainâk Anutugât lau lokowei. Akto hâŋgeiŋe yeŋaet hâkyeŋaet nâŋgâmbiâ âgâminep aregât nâŋgâ nâŋgâ gulip aregât bo egâlianbei. ¹⁵⁻¹⁶ Anutugât denŋe hin

dâmap, “Anutuņe hin dâp, Nâ âlepņe tatmâ wan me wan hârok mendere huragumap aregât ye hainâk akbei.” hain dâep. Aregât Anutuņe emelâk yeņgonlep yâk âmâ âlepņe dondâ gârâmâ yekâ hainâk manbei. ¹⁷ Akto yeņe Anutu konmâ Apo dâmai. Amâ yâkgât keiņe hin. Yâk âmâ kot nenņaet akmâ bo potat nenekmap. Bo. Yâkņe âmâ agak meme konok akmaen aregât dopnenņânâk potat nenekmap. Aregât ye hânân ire amâ amboņe borâm manbiâ Anutuņe yekto bâliwopgât agat meme âlepņeâk akmâ mem hamewakmâ manbei. ¹⁸ Akto ye ulikņân agak meme bunņe bo aregât nâņgâmbiâ kârikņe akminep are bâgilupyenande hekatyenņimbiâ meyi. Amâ bo tânyenņuminep. Dâ amâ Anutuņe emelâk puligoyeņep. Yâk âmâ hângât siâ siâ puli siliwa me goli bo akmap arekņe bo puligoyeņep. ¹⁹ Bo. Yuda gâtņe âmâ dosanenņe bo agâk gât lama kombiâ gilâmņe geminep. Gârâmâ Anutuņe dosanenņe hârok pulinengiwerâm nanņe lama âlepņe hainare kondo gilâmņe gembo agak meme meyi arekņe bunņe bo agep ainba oloņyeņep. ²⁰ Akto Anutu yâkgât nanņe aregât keiņe hin bâlensiâ makbe. Anutuņe hân boâk liunlewân Kristoņe âi ire membiapgât bunewâk magep. Magep amâ emelâk sop humoân yeņgât akmâ miawagep. ²¹ Miawakmâ mando Anutuņe momoņânba oloņdo agato kot humo wanņep. Are nâņgâm Anutuņe kârikņe ketugu nenekbiapgât dâp tatâp dâm biwiyeņe yâkgâlân katmai.

Pat âlep denņande mem hulaņneneņep.

²² Galalupne, ye den bunje are nângâm aregât kambiamyene biwiyene nângâ nângâyeje hejgemgoyi. Are hejgemgombiâ galalupyene okot âlep akyengimaigât dâp miawaktâp aregât galalupyene kambiam âlep dondâ akyengiwei.

²³ Akto ye emelâk Anutuje nan baratlupje dâm yengondo irakje lâuwâne miawagi. Anutugât den pat arekje amâ kârikje akmâ âgâwiapgât. Akto ye den ire nângâm amâ irakje lâuwâne pâtkom miawaktâi. ²⁴ Amâ Anutugât denje hin dâmap,

“Luâk âmbâle hârok amâ dakerâ akto buluje dop hainare akmai. Sopnân huragum kinmâ benje pekmâ gemap. Umilin bulujande kunjun kârâmap akto bererek âgâm gemap.

²⁵ Dâ Humogât den amâ dondâne kârikje tاتمâ âgâwiap.”

Den are amâ hinje luâk bikjande den pat âlepje mem togom makyengimbiâ nângâm irakje miawakbiâ biwi nângâ nângâyeje hejgemgoep.

2

Yesuje amâ nengât hambo kârikje manman olop kindâp.

¹ Galalupne, den kulengoân are oyanmâ amâ hin akbei. Agak meme bâleje hepunmâ den bâleje are bo makbei. Akto galagât hogo hogo are bo akbei. Akto kândâlângen den bo magangiwei. Akto nângâ nângâyenân siâ tato launeâk den bo hogoangiwei. Akto galagât kotje siâ siâ talaŋdo aregât nângâmbiâ bo bâliwiap aregât bo nângâm egâlianbei. ² Akto nanan gurukjande namgâlâk dondâ akmai ye âkâ dop hainâk den

âlepņe Anutuņe makto kulemgoyi areâk egâlianmâ nângâm âgâwei. Den arekņe âmâ tânyenġum nângâ nângâyeņe heņgemgombo humo akmâ Anutu olop âlepņe tatmâ âgâwaigât. ³ Akto ye emelâk Anutugât heroņe akmâ okot nâņganmâ ukenņe dondâ nângâmai areâk dewatim Anutugât den aregât ukenņe hainâk nângâm manbei.

⁴ Kristo kunkun manmanņe are luâkņe ekmâ sârekombiâ âmâ Anutuņe nâņganġo agat agatņe akto mem kepilâep aregât yeņe yâkgâlân togom kârigewei. ⁵ Hain akbiâ Anutuņe ye kât manmanņe hainare meyekmâ mângiyekto Heakgât opmân akbai. Hain akmâ Anutugât sumbe kat kat kâmot akmâ hanyenġande Anutugât sumbe bunņe aganġbiâ Anutuņe Yesu Kristogât akmâ nângâmbo âlepņe akbiap. ⁶ Aregât Anutugât den bikņande hin maktâp, “Nâ Sioņ gimbanġân ain kât siâ katân. Kât kunkun are emelâk ekmâ kepilâm âmâ nângâre humo dondâ akmap. Aregât luâk siâņe han biwiņe yâkgâlân bigeiwiap âmâ âlepņe bo hilip aguwiap.

⁷ Akto yeņe yâk nâņganġmai âmâ siâ me siâ hârok nângâmġbiâ gemap. Akto yâk nâņganġbiâ humo akmap. Dâ bo nâņganġmai âmâ yâk yeņġât keiyenġe âmâ Anutugât kulemņe hin makmâ miawagep,

“Emet mângimainġe kât kunkun are sârekņe dâm pali. Arekņe âmâ kât kunkun kârikņe kindâp.

⁸ Akto kât kunkun ain keiyenġe erâwai. Akto kât ain kâwâwâņ âgâwai.”

Den are bunņe akto Anutugât den hâkâņ akmâ âmâ tâlim kâwâwâņ âgâwai. Are âmâ Anutuņe hain nângâm heņgemgombo miawagepġât.

Anutuŋe potatnenekto nen Anutuġât kâmot agion.

⁹ Galalupne, ye hain bo akmai. Anutuŋe emelâk ikinje pat katyekto yâkgât luâk âmbâle akmâ tatmai. Ye amâ kembu akmâ sumbe kat kat luâk hain are akmai. Ye amâ luâk âmbâle kâmot âlepŋe akbiâ Anutuŋe yekto huragumap. Akto Anutuŋe emelâk yeŋgondo hândâk hepunmâ âmâ pagalenân mandâi areġât kotŋe mem agatmâ agak meme âlepŋe akyeŋgimap are makŋetġât olonjegep. ¹⁰ Akto hângeŋe ye amâ luâk âmbâle yânŋe mali. Dâ hinŋe âmâ Anutuġât luâk âmbâle bunŋe akmâ mandâi. Akto ulikŋân âmâ Anutuġât okot âlep are âmâ bo nânġâmini. Dâ hinŋe âmâ okot âlep akyeŋgimbo nânġâm meteâi.

Eġâlianġ bâleŋe hâkokom manbaen.

¹¹ Galalupne, ye amâ kepia siângen ġâtŋe akto hânân ire amâ yogan manmai areġât hin makyenġiwe. Ye âmâ eġâlianġ bâleŋe are hârok mem hami panbei. Eġâlianġ bâleŋe are amâ nengât gasa arekŋe nengât biwinenŋe hilipkomap areġât mem hami panbei. ¹² Akto ye âmâ luâk âmbâle Anutu bo nânġarŋmai are yeŋġât hutyeŋân manmai. Areġât yâkŋe hinŋe yeŋġât den bâleŋe makbai âmâ are bo nânġâm agak meme âlepŋe membiâ yekmâ sop humoân Anutuŋe menenekberâm miawakbiap sop ain âmâ kotŋe mem agatbai.

Humomolupnenŋe yeŋġât lau lokom heŋgemgowaen.

¹³ Galalupne, ye gain gain akbai areġât hin makbe. Ye Humoġât lau lokomai areġât hainâk luâk nengât kembu akto kotdâlupnenŋe yâk

yengât lau lokowei. Akto luâk kembu humo yâk âmâ luâk kembu bikne damunyeŋe akmap yâkgât amukyeŋân manbei. ¹⁴ Akto yâkgât hoŋ bawalupne amâ nengât humomolupnennande luâk bâleŋe akbiâ are yengât hâuŋe kutigit yengimai akto luâk âlepne akmai are yengât kotyene mem agatmai are âmâ luâk kembu konok arekne hungun yengimbo togom damunnenne akmai. Aregât yâk yengât amukyeŋân manbei. ¹⁵ Aregât hin nâŋgâwei. Anutuŋe yeŋe hain aknetgât egâlianmap. Ye agak meme âlepne akbiâ luâk nâŋgâ nâŋgâyeŋe gulip yâkne yekmâ yengât makmai denyene are gewiap. ¹⁶ Akto yengât damunyeŋe amâ Anutu konok yâkne ye owâiŋeâk manbei dâm makto biwiyene owâimbo manmai. Dâ aregât nâŋgâm hin bo dâwei, “Mandenŋe huragumap aregât hanâk hanâk bâleŋe mem mandenŋe ârândân akbiap.” hain bo dâwei. Bo. Ye âmâ Anutugât âi luâk tatbei. Aregât Anutu hoŋ bawa aganbei. ¹⁷ Ye luâk hârok yengât kambiamyeŋe bâliwopgât yaiwâk akyeŋiwei. Akto Yesugât kâmot are okot âlep akyeŋiwei. Akto Anutugât hamep akbai. Akto luâk kembunenne yâkgât laune lokowei.

Hoŋ bawa yengât den.

¹⁸ Akto ire âmâ hoŋ bawa yengât hin maktere nâŋgâŋet. Ye hanâk damunlupyene are yengât hamep akmâ amukyeŋân tatbei. Damun âlepne yengâlâk bo me yeukne akyeŋimai are yengâlâk bo. Metne hârok gai lauyeŋe lokowei. ¹⁹ Yeŋe Anutugât nâŋgâm manbiâ yâkne hâk hilâlâm keŋe bâlâk akyeŋimbiâ hâk hilâlâm are hanâk

lokowei. Are amâ âlepņe Anutuņe agak meme hainare akmai are yengât egâlianņap. Aregât humomolupyene âlepņe me bâleņe are yengât lau hanâk lokowei. ²⁰ Akto humomolupyenande âi yengimbiâ lau bo lokom bâleņe akbai âmâ orem miwindikyekbiâ âmâ niņande nâņgâmbo ârândâņ akbiap? Amâ bo. Dâ âi âlepņe akyengimbiâ dosa boân kuk akyengimbiâ bo nâņgâm bâlim âgâm manbiâ âmâ Anutuņe nâņgâmbo ârândâņ akbiap. ²¹ Agak meme hainare akņet dâm Anutuņe ye olonņeņep. Aregât keņe hin. Kristoņe yengât hâk hilâlâm nâņgâep. Yeņe hainâk akmâ watbei dâm agak meme ikinņandeân are hekatyengim âmâ hâk hilâlâm kakņân malep. ²² Hain manmâ bâleņe siâ bo agep. Akto den bâleņe bo magep. ²³ Akto luâk âmbâle bikņande den bâleņe akto den hembalik maganņbiâ aregât hâuņe siâ bo makyengiep. Akto hâk hilâlâm aganņbiâ âmâ aregât kuk me den hâuņe siâ bo makyengiep. Bo. Humoņe den potatmâ makmap yâkgâlâk nâņganņep. ²⁴ Nen dosagât agak meme are hârok hepunmâ agak meme âlepņe akbaengât Yesuņe ikinņe hâkņe arekņe nengât dosa are lokom lâwinân âgâmbo dosa nenņe bo agep. Akto yâkgât diwi pandanņe humo arekņe heņgem yenguep. ²⁵ Akto ye amâ ulikņân âmâ lamane akmini. Dop hain akmâ dâp hepuli. Dâ hinņe purik katmâ damunyeņe aregâlân dewatimbiâ biwi nâņgâ nâņgâyeņe damunņe akyengimap.

3

Âmbâle yengât den.

¹ Hinje amâ âmbâle luâkdâ yengât hin makyengire nângânet. Ye hanâk luâklupyene yengât amukyenân manbei. Akto luâk bikne Anutugât den bo lokomai gârâmâ âmbâilupyene yekbiâ den undup bo akmâ amâ yân ârândân² manmâ hamep akmâ yaiwâk akyengim manbiâ Yesugât kâmolân dewatiwai. ³ Tâulupne, kulemyene amâ wan me wan bulune me sângum kulemne donet bata butu goliŋe ketugumai are me sângum âlepne are luguakbiâ kulemyene bo miawakmap. Borondâ. ⁴ Kulemyene amâ dop hin. Biwiyene heŋgemgowej. Akto okot âlepne me lumbe are akbei. Are amâ Anutuŋe ekto dondâ huragumap. Huragumbo kulemyene miawakmâ yem âgâwiâp. ⁵ Aregât hin makbe. Ulikŋân Anutugât nângâm tali arekne biwi nângâ nângâyeŋaet kulem aganŋimini âmbâle arekne luâklupyene yâk yengât amukyenân tatbiâ hâkyene âlepne hainare miawakminep. ⁶ Are yengâlân gâtne Sara arekne agak meme hainare agep. Hain akmâ Abrahamgât den lokoanminep. Akto luâk humo dâm konminep. Dâ yeŋe agak meme hainare akmâ amâ wan me wangât hamep bo akbai amâ Saragât kâmolân gâtne hainare akbai.

Luâk yengât den.

⁷ Galalupne, luâk âmbendâ ye hainâk âmbenlupyeneŋaet nângâyeŋgimbiâ âlepneâk akbiâp. Akto âmbâle yengât hâkyene amâ kârikne bo, gârâmâ heŋgem yeŋguwei. Akto Anutuŋe ye me âmbenlupyene dop konok manbiâ manman âlepne yeŋgiwiâp, aregât Anutu ulilanŋenne bâliwop dâm âmbenlupyene yaiyeŋguwei.

Gala konok akmâ manbaen.

⁸ Bâin. Hinje âmâ ye hârok yengât hin makmâ metewerân. Ye hârok nângâ nângâ konok tatbei. Ye galalupyene yâk yengât nângâmbiâ âgâmbô âmâ yejaet nângâmbiâ gewiâp. Akto gala konok akmâ manjan akmâk manbei. ⁹ Akto luâk âmbâle bikñande nângâm bâliyenjimbiâ me den bâlene peiyekbiâ âmâ hâuñe bo akyengim âmâ Anutuñe tân yengum hengem yengûâkgât ulilañbei. Are amâ Anutuñe ye hain akñet dâm yengondo âlepñeâk mem manbiâ Anutuñe tân yengum hengemyenguiwâp. ¹⁰ Luâk siâñe manmangât egâlianmap me sop âlep are penianberâm nângâmap âmâ yâkñe lau biwiñe damun akto bâlene bo membiâp. Akto lau biwitñe tigimbo hiangi dengât bo akbiâp. ¹¹ Akto bâlene hârok hamianmâ siâ me siâ âlepñe akbiâp. Akto lumbe akmâ aregât âiñe kaut orem membiâp. ¹² Haingât Kembuñe luâk âmbâle ârândân manmai yâk yengâlân dewunñe katmâ âmâ indem tâgâiakmaiân ainâk ondopñe katmap. Dâ bâlene meme luâk âmbâle amâ Kembuñe yekmâ hâkânjenje dâmap.

Umatñe siâ siâ miawaknengiwiap aregât den.

¹³ Akto ye siâ me siâ âlepñe han owâim katmâ manbiâ âmâ niñande bâlene akyengiwiap? ¹⁴ Dâ yeñe agak meme ârândân akbiâ âmâ bikñande hâk hilâlâm yengimbiâ are Anutuñe yekmâ damunjenje akmâ okot âlep nângâyengiwiap. Gârâmâ luâk bikñande bâlene akyengimai are yengât hamep bo akbei. Akto aregât kambiamyene bo bâliwiâp. ¹⁵ Bo. Biwiyenân amâ Kristo konok Humonenñe dâm nângâwei. Aregât

luâk âmbâle bikñande yekmâ hanyenande wan me wan nângâm mem manbiâ biwiyenê sândugemap aregât keiñe aiyenğumbiâ âmâ owâineâk keiñe makmâ miawakbei. ¹⁶ Dâ Anutuñe nenekto huraguâkgât den yeukñân makyenğiwei. Den hâuñe makyenğiwêrâm âmâ biwiyenê salek salek agâkgât agak memeyenê damunñe akbei. Damunñe akmâ ye den âlepñe makbiâ âmâ bikñande gain gain akmâ heyenğienñe geñet dâm hâkyenê tunmâ sârikyenğumbiâ âmâ ye Kristogât akmâ agak meme âlepñe memai arekñe yâk yenğât hianğiyenâet keiñe mem miawakto anjun anğim hepunyekbai. ¹⁷ Nenñe agak meme âlepñe aktenñe Anutuñe makto umatñe bâleñe miawak nengimbo hâk hilâlâm nângâm âmâ hanâk dâm âi mendenñe Anutuñe ekto ârândân akmap. Dâ bâleñe aktenñe umatñe miawakyenğimbo âmâ bo ârândân akmap. ¹⁸ Akto Kristone gai umatñân malep. Yâk âlepñân malep yâkñe luâk bâleñe nengât agep, amâ Anutuñe nenekto ârândân akto menenekbiapgât nângâmbo kombiâ moep. Dâ lâuwânñe mombiapgât dop bo tatâp. Akto nengât hâk miep are âmâ kombiâ moep. Dâ biwiñe me otneñe are âmâ bo moep. Anutugât Heakñe biwiñe tângoep. ¹⁹ Aregât kârîkñân arim ulikñân luâk âmbâle tuñe kawutyekto mom meteyi are yenğât otneyenê kala busi kâlegen tali are Yesugât otneñande makyenğiep. ²⁰ Akto luâk âmbâle ire hângeiñe Noagât sowân Anutugât den koyi. Dâ amâ Anutuñe aregât hâuñe dowâk bo yenğimbo mali. Bo. Yânâk lâmyenğuep. Lâmyenğum tato Noañe wañga ketugum metembo bâin dâmbo

tânâk humo giep. Tânâk humo gem âmâ luâk âmbâle kawutyegep. Dâ luâk âmbâle bât biken âlâwu areâk wanġan âġâyi. Akto wanġa kâlegen tali are âmâ tunġe ġâunyenġiep. ²¹ Akto tu arekġe Noama hikâyekto âlepġe agi dop hainâk ye biwiyenġe Yesugâlân katbiâ tato tu puli yenġiyi areġât ye âlepġe aktâi. Akto tu puli yenġiyi are âmâ hâk yenġeâk gagap puliâkgât bo puli yegi. Amâ Yesu Kristo momoġânba agato dosanenġe bo akto biwinenġe irakġe agep dâm nânġâmbiâ Anutugât dewunġân ârândân akmapġât tu puli yegi. ²² Akto Yesu Kristo momoġânba agalep are amâ emelâk himbimân âġâep. Âġâm Anutugât bâtnġe bungen tatmâ anġelo hârok yenġât kot keiġe keiġe akto kârikġe hârok tatyenġimap are hârok yâġgât amukġân mandâi.

4

Yesunġe hâk hilâlâm nânġâepġât bâlenġe hâkokowaen.

¹ Galalupne, Kristoġe emelâk nengât akmâ hâk hilâlâm nânġâep. Areġât nânġâm nenâkâ hainâk hâk hilâlâm nânġâm manbaen. Amâ hâk hilâlâm nânġâm mandenġe dosagât agak meme arekġe bo menenekmap. ² Hain akmâ hinġe âmâ hânân manmâ Anutunġe wan egâlianġmap are konok nânġâm hâkgât are âmâ bo egâlianġbei. ³ Akto hânġeġe âmâ Yesugât keiġe bo nânġâminiân amâ galalupyenġe bâlenġe akmini. Bâlenġe âmâ luâkġe âmbâle hanâk mem hepunmâ dâp gulip manmini. Akto wan me wan hanâk egâlianġmini. Akto tu kârikġe nem bâlenġe hanâk akmini. Akto Anutugât den kom bâlenġaet hoġ aganġmâ tukup lâpio

aregât ukenne nângâmini. Dâ aregât sop emelâk bo aktâp dâm hepuli. ⁴ Akto unjak âmâ agak meme bâlene are luâk âmbâle bâlene memai are olop bo akmâ hepunyekbei. Hepunyekbiâ yâkne, “Uliknân nen olop bâlene agion. Dâ hinne wangât hepun nenektâi?” dâm nângâmbiâ bâlimbo yâkne yengât den bâlene makyengimai. ⁵ Aregât hâmbâi Humonnenne yâkgâlân luâk emelâk moyi me golâ taten me hâmbâi manbai nengât agak memennenne potatberâm aktâp yâkgâlân siâkâ ikinjaet ikinjaet keinenne maktenne hâuñe aknengiwiap. ⁶ Momone yengât keñe hin makbe. Luâk âmbâlene âmâ hâkdâk manmini ain hâkgât hâuñe âi memai. Dâ Anutuñe amâ otneyeñe ekmâ nângâ yengimbo manmai aregât hinne moyi are bikñande den pat âlepñe makyengimbiâ nângâyi.

Sop ewumâk aktâpgât gala tân aguwaen.

⁷ Galalupne, kotne siâ siâ bo akbiapgât sop tâlâguâp. Hain gârâmâ ye han biwiyeñe damunne akmâ heñgemgom manmâ hokboâk hokboâk ulilanbei. ⁸ Hain akmâ âmâ yeñe luâk âmbâle okot âlep are nângâm bâliyengimbiâ âmâ dosayeñe hepunyeñimai aregât ye gala tân agum okot âlep agañgim manmâ âgâwei. ⁹ Akto areâk bo. Ye hanâk galalupyene togo ye olop tatbai are damunyeñe akmâ heñgemyeñuwei. Gala tân yeñguwerâm âmâ biwiyeñân heñgân bo nângâwei. ¹⁰ Galalupne, ye Anutuñe emelâk konok konok memene akyeñgiep aregât gala tân yeñguwerâm âi âlepñe membei. Hain akbiâ âmâ Anutuñe aregât wan me wan unduwâk akyeñgimbo yeñe hainâk luâk âmbâle dop yeñân potatmâ yeñgiwei. ¹¹ Aregât lâuwâñe makbe.

Anutuŋe dengât kârikŋe luâk siâ wanjo âmâ âlepŋe Anutuġât den areġât hanokoagân makyenġiwiap. Dâ Anutuŋe tânyenġuâkġât meme aġanjo âmâ âlepŋe Anutuŋe kârikŋe aġanmap areġât wâtŋân kinmâ âi mem tân yenġuwiap. Nen hârok âlepŋe aktenŋe luâk âmbâle bikŋande nenekmâ Yesu Kristoġât akmâ Anutuġât kotŋe mem agatbai. Akto Anutuġât kot humo akto kârikŋe dondâ akto pagaleŋe humo hokboâk talaŋmâ âġâmap. A bundâk.

Yesu olop kinmâ umatŋe lokowaen.

¹² Galalupŋe, hinŋe yenġâlân dâp siâ togowiap amâ yenġât nâŋġâ nâŋġâ yeŋe dop yenġuwerâm hâk hilâlâm umatŋe siâ yenġâlân togombo biwiyeŋe bo hionbiap. Akto yeŋe hin bo nâŋġâwei. Imâ siâŋaet pup pup ektenŋe ârândânŋ bo aktâp. Hain bo nâŋġâm sân sân membei. ¹³ Bo. Dâp are âmâ hâk hilâlâm Kristoŋe lokoep are hainâk lokom heroŋe nâŋġâm manbai. Hain akmâ âmâ miawakmâ pagalenġân kinbiawân nen hârok damun nenŋe akbiapdâm heroŋe humo akbei. ¹⁴ Akto yeŋe Kristoġât kotŋe mem agatbiâ areġât dâm den bâleŋe peiyekbiâ âmâ ye Anutuġât Heakŋe pagalenġaet tirip towat yenġâlân yem manbiap areġât nâŋġâmbiâ ârândânŋ akto heroŋe akbei. ¹⁵ Hain akmâ Yesuġât akmâ hâk hilâlâm nâŋġâwei. Dâ bâleŋe siâ siâ mem manbiâ hâk hilâlâm miawakyenġiwopġât are bo akbei. Amâ hin. Siâ konbiâ mombiap me kâmbu akbai me agak meme bâleŋe akbai me siâġât wan me wan mendenŋe âlepŋe aġâk dâm hilipkom akbai amâ bo ârândânŋ akbiap. ¹⁶ Dâ ye Kristoġât kâmot akmâ manbiâ areġât bâleŋe

akyenjimbiâ aregât hâk hilâlâm nânġâmbiâ bi-wiyene yeukne bo akto âmâ bo anun anġiwei. Bo. Ye âmâ kotyene Kristogât kâmot aregât Anutugât kotne mem agatbei. ¹⁷ Akto hinne Anutuġe ikinġe kâmotlupne nen soġ den âiân katnenekmâ mandâp. Akto sop emelâk miawakto hâk hilâlâm nânġâm manden. Aregât luâk âmbâle bikne yâkgât den pat âlepne lâmgomai are amâ gain gain Anutuġe den âiân kat yekto yâkne âmâ hâk hilâlâm dondâ nânġâm âġâwai? ¹⁸ Aregât luâk âmbâle bikne âmâ Anutuġe menenegâk dâm manmâ âmâ hâk hilâlâm olop manmai âi humo membiâ ârândân akmap. Aregât luâk âmbâle biknande âmâ Anutu hamianmâ agak meme bâlene akbiâ Anutuġe hâuġe bâlene akyenjimbo âmâ gain gain akbai? ¹⁹ Hain ġârâmâ benne Anutuġe makto hâk hilâlâm kaknân manmaen nen hin akne. Anutuġe nen liunneneġep akto hokboâk hokboâk damun nenne akmap areġâlâk nânġâm âi âlepneâk mem manmâ âġâwaen. Hâk hilâlâm aregât hamep bo akbaen.

5

Dâtne meme yenġât den.

¹ Galalupne, hinne damunlupyene yenġât hin makbe. Nâ gai âmâ yâk olop Yesugât kâmot damunyne akmaen. Dâ nune Yesu Kristo hâk hilâlâm nânġâm moep are ekmâ malân. Aregât sowân Anutuġe miawakmâ meme akyenjimbo pagalenân manmâ âġâwai amâ nâ hainâk yenġât akmâ hutyenân tatmâ pagalenân manmâ âġâwian. Nâ hain akbiangât hin makyenġiwe. ² Anutuġe ikinġe kâmot potatyeġepgât damunyne akġetdâm

âi yeŋgiep aregât ye damungât âi meŋet. Ye amâ hanâk dowâk Anutugât luâk âmbâle damunyeŋe akmâ heŋgem yeŋguwei. Dâ imâ luâkŋeak âi ire meŋet dâm kârikŋe me hâkâŋ akmâ yân akbai amâ bo. Dâ âi ire puli memberâm aregâlâk bo membei. Bo. Anutuŋe ye âigât owâiŋân meŋet dâmbo are biwiyenân nâŋgâm kârikŋeâk membei. ³ Akto ye amâ luâk kembu akmâ Anutu ikiŋe kâmot damunyeŋe akbaigât bo makyenŋiep. Gârâmâ luâk âmbâle bo mem ge katyekbei. Bo. Hin akbei. Ye, “Nen wan akmaen are ye hain akmâ wat nenekbei.” dâm agak meme âlepŋeâk dewunyeŋân mem manbei. ⁴ Hain akmâ kâmotlupyene damunyeŋe akmai aregât damun nenŋe Humo konok are mi-awakbiap sop ain amâ hâuŋe pagaleŋe olowâk bo bâlimap are yeŋgimbo mem manmâ âgâwai.

⁵ Galalupne, luâk sigan yekâ luâk damunlupyene yeŋgât amuk yeŋân manbei. Dâ yeŋe hârok yeŋaet nâŋgâmbiâ gewiâp. Dâ galalupyenŋaet nâŋgâmbiâ âgâwiâp. Aregât Anutuŋe hin makto siâŋe kulengoep, “Luâk âmbâle bikŋande kotyene mem agatmâ yeŋaet nâŋgâmbiâ âgâwiap amâ Anutuŋe mem ge katyekbiap. Dâ bikŋande yeŋaet nâŋgâmbiâ gemap amâ Anutuŋe okot âlep akyenŋim damunyeŋe akmap.” hain kulengoep. ⁶ Aregât hâmbâi Anutuŋe ikiŋe sowân amâ mem agat nenekbiapgât Anutu ikiŋaet amukŋân tatmâ manbei. ⁷ Akto ikiŋak okot âlep akyenŋim damunyeŋe akmap aregât umatyeŋe are hârok maganŋbiâ mendo biwiyene sândugewiâp.

Biwinenŋe damunŋe akbaen.

⁸ Akto ye han biwiyenê damunne akbei. Akto gasanenne Niambi are amâ dop hin akmap. Songo metne kotne laion mopne agumbo âmâ luâk âmâle neyekberâm are yengât kulâgâtmâ kamboŋmâ munne humo akmâ bam gutmap. Dop hainâk Niambi menenekberâm manmap aregât ⁹ ye Yesu hanyenande nânğanmâ bigeim kârikne manbei. Akto bo hanoko akbei. Akto galalupyene hân hârok tatâi yâk gai hâk hilâlâm hainâk nânğâmai are nânğâm heŋgemgom âmâ biwiyene Anutugâlân katbiâ talâk. Aregât Niambi hâkokom panbei. ¹⁰ Akto ye hain akbiâ âmâ Anutune damun akmâ bo hâkân nenekmap arekne Kristogât akmâ yâkgât pagalene mejetgât yenjonlep. Arekne hâmbâi ye hâk hilâlâm sop tâlâwâgân manmâ gambiâ ainâk meyekto âlepne kârikne lâuwâne akbiâ hâk sândugembo manbaigât tân yenguiap. ¹¹ Aregât yâkgâlân kârikne dondâne tato damunne akmap. Akto tatmâ âgâwiap. A bundâk.

Den bâine.

¹² Galalupne, imâ den bâine. Silane tânnugumbo kulem esenê ire kulemgom tânyenğuân. Anutune bundâk damun nenê akmâ bo hâkân akmap aregât kulem esenê pân konok kulengoân. Ye aregât kulem ire oyanmâ kârikne kinbei. ¹³ Akto Yesugât kâmot iren kepia Babilon konmaen ain tatmai amâ emelâk Anutune ye olop yenjonlep yâkne yengât okot nânğâ yenğiâi. Akto galane Marekone gai yengât nânğâm maktâp. ¹⁴ Akto ye hârok nengât akmâ galalupyene yengât okot âlep akmâ bâteyene koanğim maŋgan anğiwei. Akto Kristogât kâmot yengât ulilanđere biwiyene sândugeâk.

Yusugât Pat Âlep Den
The New Testament in the Timbe Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Timbe long Niugini

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Timbe

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

03f82704-6ad1-5094-a78e-e240d9f2d4f8